

витривалості, вірності. Згідно авторської концепції, саме любов головного героя до вродливої, мужньої й ніжної жінки дає привід проявити на повну силу свої духовні якості – рішучість у діях, людяність, чесність і вірність рідному краєві та його людям.

Література

1. Есин А. Б. Психологизм русской классической литературы : книга для учителя / А. Б. Есин. – М. : Просвещение, 1988. – 176 с.
2. Івасюк М. Лицарі великої любові : [роман] / Михайло Івасюк. – Ужгород : Карпати, 1987. – 242 с.
3. Міщенко О. І. Проблема зображення жінки в українській прозі 20-30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Міщенко Олена Іванівна ; Київський ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1993. – 24 с.
4. Хмелюк М. Д. Образ жінки в радянській художній літературі / М. Д. Хмелюк. – К. : Рад. Україна, 1959. – 36 с.
5. Цимбалівський Б. Родина і душа народу / Б.Цимбалівський // Українська душа : зб. ст. / [відп. ред. В. Храмова]. – К. : Фенікс, 1992. – С. 66–96.
6. Щербаненко Э. Потери на пути к себе (современная женщина Запада в жизни и литературе) / Э. // Иностранная литература. – 1985. – № 3. – С. 209–223.

Нестелєєв М.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

УДК 821.161.2.09–3

АПОКАЛІПТИЧНІ МОТИВИ У «ПРОРОЦІ» О. УЛЬЯНЕНКА

У статті досліджено біблійні мотиви Апокаліпсису в романі О. Ульяненко «Пророк». Визначено специфіку нав'язливих мотивів смерті та сексу у його творчості. Проаналізовано складну наративну та образну структуру тексту і наголошено на важливості алюзій на Святе Письмо. Письменник розгортає свій текст як символічне пророцтво, тож доречним є аналіз всіх образів і символів. Зазначено щодо необхідності висвітлення провідних тем у прозі О. Ульяненко.

Ключові слова: *мотив, постмодернізм, апокаліпсис, «потік свідомості».*

Нестелєєв М.

АПОКАЛІПТИЧЕСКИЕ МОТИВЫ В «ПРОРОКЕ» О. УЛЬЯНЕНКО

– кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

В статье исследовано библейские мотивы Апокаліпсиса в романе О. Ульяненко «Пророк». Определено специфику нав'язчивых мотивов смерти и секса в его творчестве. Проанализировано сложную нарративную и образную структуру текста и особо выделена важность аллюзий на Святое Письмо. Писатель создаёт свой текст как символическое пророчество, потому анализ всех образов и символов является существенным.

Обозначена необхідність описання ведущих тем в прозе О. Ульяненко.

Ключевые слова: мотив, постмодернізм, апокаліпсис, «поток сознания».

Nesteleyev M.

– Candidate of Philological Science (PhD), Associate Professor of the Chair of Ukrainian Language and Literature of Donbass State Teachers' Training University

THE APOCALYPTICAL MOTIVES IN O. ULYANENKO «THE PROPHET»

The biblical motive of apocalypse in the O. Ulyanenko's novel «The Prophet» is explored in the article. The specificity of obsessive motives in his last and unfinished work is defined too. The difficult narrative and imaginative structure of the text is analyzed and it is highlighted the importance of the allusions to the Holy Bible. The writer deploys its encrypted text as a symbolic prophecy therefore the researcher must investigate all images and symbols of his fictional world. The main motives of his prose are death and sex which are often mixed and even interchangeable and they are displayed straightforward in the main characters. It is also highlighted the need of descriptions of the leading themes in O. Ulyanenko's prose.

Key words: motive, postmodernism, apocalypse, „stream of consciousness”.

Постановка проблеми. Олесь Ульяненко – видатний український письменник кінця ХХ – початку ХХІ століть. Автор багатьох прозових творів, у яких він з надзвичайною достовірністю й безжальністю описував сучасну Україну. Сам О. Ульяненко про свій письменницький талант завжди говорив як про певне небесне одкровення, наголошуючи на своєрідному християнському обов'язку: «Писати – це дар. якщо я покину писати, це буде, як хула на Бога, це страшні речі» [3, с. 194]. І водночас це достатньо небезпечний талант, що скоріш нищить автора, а не підносить до духовного стану: «Це дуже дивне відчуття – начебто треба позбутися чогось, щоб не мучитися. Це вже як хвороба. Давно не писав і зараз є відчуття, що мене мутить, скручує» [3, с. 193].

Аналіз останніх досліджень. Творчість О. Ульяненка відносять до покоління «вісімдесятників» [2; 6], хоча він активно працював на ниві національної літератури до самої своєї передчасної смерті в 2010 році, а найяскравіші тексти написав у 90-ті. Його проза завжди викликала неоднозначну оцінку, що спричинило велику кількість присвячених йому критичних розвідок (Н. Зборовська, М. Слабошпицький, Р. Харчук, Л. Масенко, Л. Кононович, Н. Тендітна та ін.)

Метою нашої статті є висвітлення специфіки апокаліптичних мотивів у романі О. Ульяненка «Пророк». Мета визначає такі **завдання:**

– окреслити біблійні алюзії у тексті;

- проаналізувати маргінальні й центральні конфлікти у творі;
- дослідити провідні мотиви прози О. Ульяненка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Н. Зборовська, аналізуючи перші романи О. Ульяненка, визначає, за К. Г. Юнгом, приналежність письменника до авторів творів, що «представляють собою подію, що має витoki в несвідомій природі, є чимось надособистісним, з незвичайною формою і змістом, думками і символами, які звернені до інтуїтивної природи читача» [1, с. 174]. Наголошуючи на складності подібних текстів, дослідниця стверджує, що письменник розгортає свій «закодований текст як символічне пророцтво» [1, с. 175]. Знаково, що в останньому романі «Пророк» (2013), зібраному по фрагментам Н. Степулою та М. Бринихом, О. Ульяненко також виводить образ пророка.

Вдаючись до жорстокого й натуралістичного «потoku свідомості», О. Ульяненко ускладнює свій твір введенням різних неідентифікованих оповідачів, іронізуючи щодо цього: «Ви що, хіба не помітили, що цю історію розповідають три різні істоти?» [4, с. 78]. Звичайно, певну невідповідність імен і хаотичність будови можна віднести на рахунок незавершеності твору, проте автор вищезазначеною фразою сам ствердив налаштованість на різновекторність описаної історії, що так і лишається уривчастою і непроясненою. Один з упорядників видання найточніше сформулював цю авторську настанову: «Цей твір – хоч як безглуздо це звучить – хотів залишитись недописаним» [4, с. 11]. Потрійна репрезентація художнього світу в романі «Пророк», зважаючи на повторювані біблійні мотиви, видається відсилкою до євангельського дискурсу (сам автор воліє називати це казкою, розпочинаючи текст так: «Я розповім тобі, мила, казку, ходімо зі мною...» [4, с. 15]). Чотири оповіді про народження і смерть Ісуса Христа співвідносяться в романі О. Ульяненка з декількома варіантами розповіді про появу в містечку Т пророка, що жив на болотах, і майже одночасне з ним явлення З-Зі (Лани), яка приїжджає знімати порнофільм. Протиставлення пророка (невизнаного месії) і жінки з просто диявольською хиттю в романі зображено як маргінальне, і це радше не відкрита конфронтація християнства з язичництвом, а співставлення існування двох подієвих моделей, двох світоглядів і двох доль. Пророк зрештою гине у вогнищі, а Лану знаходять повішеною із зашитими шкірою з сідниць ротом й очима.

Якщо історію гріхопадіння Лани в романі зображено достатньо докладно від підліткового віку і до самої смерті (специфічне викривлено-дзеркальне перетлумачення євангельського сюжету), то постать пророка лишається малозрозумілою і недостатньо цілісною, однак натомість О. Ульяненко докладно описує практично

апокаліптичну картину його загибелі у вогненному озері: «Доки розбиралися, озеро вибухнуло атомною бомбою. Аквамаринового кольору вогонь, пара, вода висіли в повітрі ще довго, а потім вогонь взяв своє... Палало півмістечка: з кішками, собаками, свиньми, з усіма» [4, с. 158].

«Потік свідомості» у прозі О. Ульяненка реактуалізує біблійний мотив спокуси, недаремно у романі наявний далекий родич того змія (диявола), що спокушав Адама і Єву, – це злочинець Вуж, який є буквально незнищеним, як і ворог людства. Цікаво, що в сучасній українській літературі є ще один автор, що віддає перевагу мотивові спокуси, також оформлюючи його за допомогою «потому свідомості» – це Ірена Карпа. Важливим нюансом тут є те, що стиль цих двох письменників є виразно протилежним, це практично повні антиподи, незважаючи на те, що використовують схожі мотиви та художні засоби.

Загалом зіставлення жіночого й чоловічого наративів у постмодерній прозі розвивається за схемою відтворення архетипного значення: чоловік – це той, хто нищить (несе смерть), жінка – це та, хто народжує (несе життя). Ця структура найчастіше спрощується до двох визначальних мотивів – смерть і секс, наявних зокрема й у прозі О. Ульяненка. На думку письменника, це два основні рушії людської поведінки, причому таким чином він майже дослівно повторює думку віденського психоаналітика З. Фрейда, який зводив усю складну психіку людини до панування у ній двох інстинктів-потягів: до життя і до смерті. Проте постійне звернення письменника до цих двох тем, постійне їхнє повернення і нагнітання психологічного дискомфорту в передчутті їхньої з'яви має риси «нав'язливого мотиву» і може бути інтерпретоване як «жахливе». З. Фрейд стверджував, що жахливе – це «щось приховане, звичне, що було згнічене і знов повернулось» [5, с. 381]. Захоплення жахливими збоченими сексуальними задоволеннями, що призводять до не менш жахливих смертей, до взаємопереходу, до подвоєння пристрастей в О. Ульяненка нерідко набуває гіперболізованих форм нав'язливої манії, коли межа між одним та іншим зникає: «Ідея померти була така ж зваблива, що бідолашна Лана переплутала смерть із сексом» [4, с. 58]. Персонажі в романі «Пророк» по-різному відчують владу цих двох понять, однак страждають від них в однаковій мірі, пояснюючи все це відверто фізіологічно та провокативно: «Ми не утішилися в горі, бо були занадто молоді й кров зі спермою рвали нам жили. Ми готові були вбити світ і вибудувати його знову» [4, с. 24].

Висновки дослідження. Світ «сперми і крові», зображений О. Ульяненком, вже не вартий спасіння, він приречений на

знищення. Авторська есхатологія при цьому є послідовно християнською: що мало початок, матиме і кінець. Зустріч персоніфікованих смерті (пророку) і сексу (Лани) завершується передбачувано, і якщо життя здебільшого лишає «криваві мозолі на душі» [4, с. 20], то смерть постає істиною, відповіддю на всі питання.

Література

1. Зборовська Н. Містична безодня у прозі Олеся Ульяненка / Н. Зборовська., М. Ільницька // Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків. – Львів : Літопис, 1999. – С. 160–178.
2. Тендітна Н. М. Естетика смерті у прозі Є. Пашковського та О. Ульяненка : Монографія / Н. М. Тендітна. – Слов'янськ : [Канцлер], 2010. – 168 с.
3. У знятому на плівку дні. Олесь Ульяненко / Упоряд.: Н. Степула. – К : Український пріоритет, 2012. – 224 с.
4. Ульяненко О. Пророк : роман / О. Ульяненко. – К. : Український пріоритет, 2013. – 176 с.
5. Фрейд З. Жуткое / З. Фрейд // Интерес к психоанализу : сборник / [Пер. с нем.] – Мн. : «Попурри», 2006 – С. 350–389.
6. Харчук Р. Сучасна українська проза : Постмодерний період / Р. Харчук. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – 248 с.

Сіробаба М.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

УДК 821.161.2-14.09

ПОЕТИКАЛЬНИЙ УНІВЕРСУМ ЛІРИКИ М. ХВИЛЬОВОГО

Стаття є спробою виправити певну диспропорцію, що склалася в дослідженні творчої спадщини М. Хвильового. Замовчуваний у радянські часи, митець досить часто згадується в незалежній Україні, однак переважно як прозаїк, публіцист або політик. Поетична складова його письменницького доробку літературознавцями майже не висвітлювалася. Між тим, обсяг творів М. Хвильового, приналежних до цього роду літератури, є досить солідним. Саме їхня поетика знаходиться в центрі уваги даної праці.

Ключові слова: лірика, поетика, наскрізна тема, складники версифікації.

Серобаба Н.

– кандидат філологических наук, доцент кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

ПОЭТИКАЛЬНЫЙ УНИВЕРСУМ ЛИРИКИ Н. ХВЫЛЕВОГО

Статья является попыткой исправить некую диспропорцию, сложившуюся в исследовании творческого наследия Н. Хвильового. Творец, который замалчивался в советские времена, в независимой Украине вспоминается довольно часто, однако преимущественно как прозаик, публицист или политик. Поэтическая составляющая его творчества литературоведами почти не освещалась. Между тем, объём сочинений